СЕКЦІЯ 9
МІЖНАРОДНЕ ПРАВО. ПРАВО ЄС. ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОЗНАВСТВО

УДК 347.96:340.5(477)
DOI https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2026-4-21

ДИФУЗІЯ ТА ВПЛИВ ПРАВОВИХ ІДЕЙ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ РИНКУ ЮРИДИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Паризький Ігор Володимирович,
доктор економічних наук, кандидат юридичних наук,
проректор, професор кафедри маркетингу, економіки,
менеджменту та адміністрування
Національної академії управління
Paryzkyi_Igor@proton.me
https://orcid.org/0000-0001-6835-5930

Мета статті полягає *у теоретико-методичному обґрунтуванні процесів дифузії правових ідей та міжнародного досвіду функціонування ринку юридичних послуг, визначенні основних каналів і механізмів їх поширення в Україні, а також оцінюванні впливу міжнародних правових, інституційних і професійних практик на трансформацію національного ринку юридичних послуг.*

Методи. *Методологічну основу дослідження становить системний, інституційний та порівняльно-правовий підходи, що дали змогу розглянути ринок юридичних послуг. Для дослідження процесів дифузії міжнародного досвіду використано методи аналізу і синтезу, порівняння, узагальнення та структурно-функціонального аналізу. Інституційний метод використано для визначення ролі державних органів, професійних об'єднань, міжнародних юридичних компаній та інших суб'єктів у поширенні міжнародних правових практик.*

Результати дослідження *полягають теоретико-правовому дослідженню процесів дифузії та імплементації міжнародних правових ідей і стандартів у структуру ринку юридичних послуг України. Розкрито теоретичну сутність дифузії правових ідей та визначено її місце у трансформації національних ринків юридичних послуг. Досліджено еволюцію міжнародного ринку юридичних послуг та основні моделі його організації. Систематизовано міжнародні правові, інституційні та професійні стандарти, які впливають на розвиток юридичних послуг. Визначено основні канали дифузії міжнародного досвіду в юридичну практику України. Проаналізовано механізми трансферу західних доктрин правової допомоги (зокрема концепцій LegalTech, комплаєнсу, практики Pro Bono та деонтологічних стандартів CCBE) у вітчизняне правове поле. Обґрунтовано, що дифузія правових ідей в умовах євроінтеграції виступає рушійною силою відмови від радянської тоталітарної моделі монополії права на користь людиноцентризму. Досліджено специфіку трансформації інститутів адвокатури, нотаріату та юридичного консалтингу під впливом міжнародного досвіду. Розроблено модель дифузії міжнародних правових ідей на українському ринку юридичних послуг. Обґрунтовано напрями подальшої адаптації міжнародного досвіду з урахуванням особливостей українського правового та інституційного середовища. Особливу увагу приділено інтеграції результатів досліджень автора через розроблену ним одноосібну авторську навчальну програму «Ринок юридичних послуг», що впроваджена у ВНЗ «Національна академія управління».*

У ***висновках*** *зазначено, що дифузія міжнародних правових ідей сприяє оновленню українського ринку юридичних послуг через поширення сучасних правових, професійних, управлінських і цифрових практик, ефективність яких залежить від їх адаптації до національного законодавства та інституційних особливостей.*

Ключові слова: *євроінтеграція, верховенство права,* ***інституціоналізація правових норм,*** *цифровізація, авторська програма І. Паризького, адвокатура, нотаріат, Національна академія управління.*

© Паризький І. В., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

DIFFUSION AND INFLUENCE OF LEGAL IDEAS OF INTERNATIONAL EXPERIENCE ON THE LEGAL SERVICES MARKET IN UKRAINE

Paryzkyi Igor Volodymyrovych,
Doctor of Economic Sciences, Candidate of Juridical Sciences,
Vice-Rector, Professor at the Department of Marketing, Economics,
Management and Administration,
National Academy of Management
Paryzkyi_Igor@proton.me
https://orcid.org/0000-0001-6835-5930

*The **purpose** of the article is to provide a theoretical and methodological justification for the processes of diffusion of legal ideas and international experience in the functioning of the legal services market, to identify the main channels and mechanisms of their dissemination in Ukraine, as well as to assess the impact of international legal, institutional and professional practices on the transformation of the national legal services market.*

***Methods.** The methodological basis of the study is the systemic, institutional and comparative legal approaches, which made it possible to consider the legal services market. To study the processes of diffusion of international experience, the methods of analysis and synthesis, comparison, generalization and structural and functional analysis were used. The institutional method was used to determine the role of state bodies, professional associations, international law firms and other entities in the dissemination of international legal practices.*

*The **results** of the study consist of a theoretical and legal study of the processes of diffusion and implementation of international legal ideas and standards in the structure of the legal services market of Ukraine. The theoretical essence of the diffusion of legal ideas is revealed and its place in the transformation of national legal services markets is determined. The evolution of the international legal services market and the main models of its organization are studied. International legal, institutional and professional standards that influence the development of legal services are systematized. The main channels of diffusion of international experience into the legal practice of Ukraine are determined. The mechanisms of transfer of Western legal aid doctrines (in particular, the concepts of LegalTech, compliance, Pro Bono practice and deontological standards of the CCBE) into the domestic legal field are analyzed. It is substantiated that the diffusion of legal ideas in the context of European integration is the driving force behind the rejection of the Soviet totalitarian model of the monopoly of law in favor of anthropocentrism. The specifics of the transformation of the institutions of advocacy, notary public and legal consulting under the influence of international experience have been studied. A model of the diffusion of international legal ideas in the Ukrainian legal services market has been developed. Directions for further adaptation of international experience, taking into account the peculiarities of the Ukrainian legal and institutional environment, have been substantiated. Particular attention is paid to the integration of the results of the author's research through the author's single-authored educational program «Legal Services Market» developed by him, which is implemented at the National Academy of Management.*

*The **conclusions** state that the diffusion of international legal ideas contributes to the renewal of the Ukrainian legal services market through the spread of modern legal, professional, managerial and digital practices, the effectiveness of which depends on their adaptation to national legislation and institutional features..*

***Keywords:** european integration, rule of law, institutionalization of legal norms, digitalization, author's program of I. Parizky, advocacy, notary, National Academy of Management.*

Вступ. Сучасний етап розвитку правової системи України характеризується інтенсивним запозиченням, адаптацією та інтеграцією міжнародних правових стандартів, що зумовлено стратегічним курсом на набуття повноправного членства в Європейським Союзі. Дифузія правових ідей означає не просте запозичення іноземних норм, а їх проникнення, осмислення та адаптацію до національного правового середовища, що зумовлює відповідні інституційні й ментальні зміни правової системи.

На ринку юридичних послуг України цей процес проліг через докорінну зміну парадигми: від радянської тоталітарної монополії права як інструменту державного примусу до сприйняття права як сервісу, що забезпечує захист прав людини. Актуальність дослідження полягає у потребі теоретичного осмислення каналів, механізмів та наслідків дифузії міжнародного досвіду на вітчизняному юридичному ринку, а також впровадження цих напрацювань у навчальний процес на основі авторського науково-методичного комплексу у ВНЗ «Національна академія управління».

Проблематика дифузії міжнародних правових ідей на українському ринку юридичних послуг останніми роками набуває особливої актуальності під впливом євроінтеграційних процесів, цифровізації юридичної діяльності. В. О. Лещенко (Лещенко, 2022:469) зазначає, що розвиток української адвокатури потребує орієнтації на міжнародні стандарти організації адвокатської діяльності, які сформувалися у провідних правових системах. Як зауважує А. Є. Шестакова (Шестакова, 2022:222),

міжнародно-правові стандарти є важливою складовою сучасної адвокатської діяльності, оскільки визначають базові вимоги до професійної незалежності, гарантій адвокатської діяльності та забезпечення права особи на правничу допомогу.

П. Бадзелюк (Бадзелюк, 2022:333) зазначає, що цифровізація адвокатської діяльності змінює взаємодію з клієнтами, організацію роботи та управління юридичною інформацією. Водночас, Ю. В. Оніщик та О. М. Коваль (Оніщик та Коваль, 2023:34) підкреслюють вплив міжнародних стандартів на законодавче забезпечення адвокатури України та розглядають їх як важливий чинник її реформування. Отже, цифрові технології та міжнародні стандарти можна визначити як важливі канали дифузії сучасних правових і професійних практик.

В. В. Заборовський (Заборовський, 2023:326) акцентує увагу на необхідності диференційованого підходу до підвищення кваліфікації адвокатів в умовах цифровізації. С. Демченко (Демченко, 2023:37) розглядає інформаційні технології як важливий чинник трансформації професійної діяльності адвоката в Україні..

В. П. Захарченко (Захарченко, 2023:103) досліджує моніторинг ринку юридичних послуг в умовах повномасштабної війни та наголошує на необхідності системного оцінювання змін, що відбуваються у його структурі та умовах функціонування. Дослідник фактично переводить увагу з виключно правового регулювання на ринкову природу юридичних послуг, що є важливим для розуміння поведінки юридичних компаній та адвокатських об'єднань.

Р. Лукашов (Лукашов, 2024:173) зазначає, що сучасний ринок юридичного консалтингу характеризується посиленням клієнтоорієнтованості, зміною структури попиту та необхідністю підвищення конкурентоспроможності юридичних компаній. Дослідник пов'язує розвиток юридичного консалтингу із трансформацією моделей взаємодії між постачальниками та споживачами правових послуг. І. Х. Адамова (Адамова, 2024:450) наголошує, що зарубіжний досвід адвокатської діяльності не може бути механічно перенесений до української системи, а потребує адаптації з урахуванням національних правових та інституційних особливостей. Науковиця фактично формує один із ключових принципів сучасної правової дифузії – принцип селективного запозичення. М. Сироватченко (Сироватченко, 2024:140) звертає увагу на необхідність удосконалення правового регулювання діяльності адвокатури в контексті європейської інтеграції України. Дослідник пов'язує європейський вектор розвитку із необхідністю адаптації національних правових механізмів до європейських підходів. Водночас євроінтеграційний процес створює не лише нормативний вплив, а й стимулює професійне навчання, інституційну взаємодію, міжнародну співпрацю та поширення нових моделей юридичного бізнесу.

Окремі приватноправові, маркетингові та фінансові аспекти функціонування адвокатури, нотаріату та консалтингу в Україні в розрізі міжнародних трендів були одноосібно розроблені та детально вивчені у попередніх працях автора І. Паризького (Паризький, 2020: 78; Паризький, 2020: 26; Паризький, 2020: 68; Паризький, 2024). Проте комплексний аналіз ринку юридичних послуг саме як реципієнта та провідника міжнародних правових ідей в умовах євроінтеграції потребує цілісного монографічного обґрунтування з виокремленням авторського внеску в розробку цієї проблематики.

Метою статті є теоретико-правове визначення сутності та каналів дифузії міжнародних правових ідей на ринку юридичних послуг України, аналіз їхнього впливу на трансформацію вітчизняних правозахисних інститутів та обґрунтування ролі сучасної авторської юридичної освіти у цих процесах.

Методологія дослідження. Методологічний інструментарій обрано відповідно до міждисциплінарного характеру дослідження на стику теорії права, порівняльного правознавства та юридичної соціології: *компаративістський метод*, *метод правової дифузіології*, *формально-юридичний метод* (при аналізі ст. 3 Конституції України та Закону України «Про правотворчу діяльність»), а також *функціонально-репутаційний підхід* (для оцінки інтеграції іноземних моделей у практику вітчизняних правників).

1. Теоретичні засади правової дифузії на ринку юридичних послуг

Дифузія правових ідей є процесом поширення між правовими системами норм, принципів, доктрин, інституційних і професійних практик. Вона близька до понять правової трансплантації, рецепції та правового запозичення, однак має ширше значення. С. Енгель та К. Вейншол (Engel & Weinshall, 2022:139) розглядають її як поступове поширення правових інновацій, у процесі якого нові правила й підходи переходять від окремих суб'єктів до ширшого правового середовища.

На ринку юридичних послуг дифузія охоплює не лише правові норми. Вона поширюється на стандарти професійної діяльності, управління юридичним бізнесом, клієнтоорієнтовані підходи, цифрові рішення та організацію правничої допомоги. Саме через ці механізми міжнародний досвід поступово впливає на структуру й практику функціонування українського ринку.

Для України це особливо актуально в умовах європейської інтеграції, цифрової трансформації та поступового включення українського юридичного бізнесу до міжнародного правового простору.

Дифузія правових ідей на ринку юридичних послуг є багатоаспектним процесом, за якого стандарти надання правової допомоги, принципи професійної етики та бізнес-моделі, сформовані у західних правових сім'ях, інтегруються у національну практику.

Нормативним фундаментом для такої дифузії в Україні є засади людиноцентризму, задекларовані Загальною декларацією про права людини (ДПЛ), закріплені у ст. 3 Конституції України, а також принципи гармонізації та адаптації законодавства, передбачені Законом України «Про правотворчу діяльність».

Основними каналами дифузії правових ідей міжнародного досвіду на вітчизняному юридичному ринку виступають: інституційний канал (стандарти CCBE), технологічний канал (LegalTech) та доктринальний канал (комплаєнс, форензік).

Відповідно, дифузію правових ідей у сфері юридичних послуг пропонуємо визначати як багаторівневий процес поширення, сприйняття, адаптації та інституціоналізації правових норм, принципів, професійних стандартів, організаційних моделей і технологічних практик, сформованих у зарубіжних або міжнародних правових середовищах, у національному правовому та ринковому просторі**.** Таке визначення дозволяє розглядати дифузію не як одноразове запозичення, а як динамічний цикл «поширення → сприйняття → адаптація → імплементація → інституціоналізація → подальша трансформація»**.**

У структурі трансформації національного ринку юридичних послуг дифузія виконує роль механізму передачі та адаптації зовнішніх інновацій. Її вплив можна представити через п'ять взаємопов'язаних рівнів (табл. 1).

Дифузія правових ідей є внутрішнім механізмом професійної та інституційної трансформації ринку юридичних послуг. Її ефективність залежить не стільки від обсягу запозиченого міжнародного досвіду, скільки від можливості адаптувати його до українського правового й інституційного середовища (Siems, 2026). Саме контекстуальна сумісність та спроможність національних інституцій визначають результативність запозичених правових моделей.

2. Вплив міжнародного досвіду на ключові сегменти юридичного ринку

Еволюція міжнародного ринку юридичних послуг характеризується поступовим переходом від переважно національних моделей організації юридичної професії до відкритої та транскордонної системи, у якій взаємодіють локальні юридичні фірми, міжнародні юридичні компанії, корпоративні юридичні департаменти, альтернативні постачальники юридичних послуг та цифрові платформи. При цьому глобалізація не призводить до повного уніфікування національних ринків, а формує процес їх взаємного зближення та одночасної адаптації до локальних правових умов. Дослідження щодо корпоративного юридичного ринку Китаю показує, що взаємодія міжнародних і національних юридичних фірм формує гібридні професійні практики, у яких глобальні стандарти поєднуються з локальною правовою специфікою. Подібні процеси спостерігаються і в інших юрисдикціях, де транскордонна діяльність змінює структуру юридичної професії, характер професійних компетентностей та організаційні моделі юридичного бізнесу.

Так, **І. Х. Адамова** (**Адамова,** 2026:450) безпосередньо досліджує зарубіжний досвід здійснення адвокатської діяльності та можливості його адаптації до української системи адвокатури. Авторка звертає увагу на необхідність використання позитивних практик демократичних країн з урахуванням особливостей українського правового середовища, зокрема у сферах цифровізації, використання штучного інтелекту та розвитку сучасної юридичної екосистеми. Це дозволяє розглядати зарубіжний досвід не як готову модель для механічного копіювання, а як джерело інституційних і професійних інновацій для української адвокатури.

Міжнародні стандарти, що визначають розвиток юридичних послуг, доцільно систематизувати за правовим, інституційним та професійним рівнями. Правові стандарти охоплюють верховенство права, незалежність правничої професії, доступ до правосуддя та гарантії права на правничу допомогу; професійні – вимоги до компетентності, доброчесності, конфіденційності, дотримання професійної етики та запобігання конфлікту інтересів. Як зазначають С. Енгель та К. Вейншол (Engel & Weinshall, 2022:139), поширення правових інновацій відбувається через поступову дифузію норм і практик між правовими системами. Для України ці процеси проявляються, зокрема, через адаптацію зарубіжного досвіду адвокатської діяльності та цифровізацію юридичної професії (Адамова, 2024:450; Комарницька, 2024:243).

Таблиця 1

Вплив дифузії на трансформацію ринку юридичних послуг

Рівень	Прояв дифузії	Результат для ринку
Нормативний	Запозичення та адаптація міжнародних норм і стандартів	Зближення законодавства
Інституційний	Поширення моделей організації адвокатури та юридичного бізнесу	Модернізація інституцій
Професійний	Міжнародні стандарти етики, якості, кваліфікації	Професіоналізація юридичних послуг
Організаційний	Нові бізнес-моделі, клієнтоорієнтованість, LegalTech	Підвищення ефективності компаній
Ринковий	Поява нових видів послуг і міжнародна конкуренція	Зростання конкурентоспроможності ринку

Джерело: сформовано автором на основі (Адамова, 2024: 450; Cohn, 2024: 426; Mancuso, 2024).

ISSN: 2307-8049 (Print)
ISSN: 2663-2799 (Online)

Дифузія правових ідей суттєво змінила внутрішню архітектуру та функціонал традиційних правових інститутів України:

– Адвокатура: Під впливом європейських стандартів деонтології відбулася трансформація вітчизняного інституту адвокатури у незалежний від держави самоврядний орган (ст. 2 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»). Міжнародний досвід приніс на український ринок розуміння того, що маркетинг адвокатських послуг піддається специфічним етичним обмеженням задля підтримання авторитету правосуддя, що було одноосібно обґрунтовано у наших попередніх дослідженнях.

– Нотаріат: дифузія міжнародних підходів передбачає утвердження принципів латинського нотаріату, ефективність яких значною мірою залежить від фінансової незалежності нотаріусів як умови їх неупередженості та зниження корупційних ризиків.

– Юридичний консалтинг: міжнародні практики переводять правове забезпечення бізнесу від договірного супроводу до проактивного управління юридичними та комплаєнс-ризиками, що підвищує конкурентоспроможність українських компаній і сприяє їх виходу на міжнародні ринки.

Дифузія міжнародного досвіду в юридичну практику України здійснюється через кілька взаємопов'язаних каналів: євроінтеграцію та адаптацію законодавства, міжнародну судову практику, професійну співпрацю, юридичну освіту, цифровізацію й LegalTech, а також науково-експертну діяльність.

Основні канали дифузії міжнародного досвіду в юридичну практику України представлено у табл. 2.

Канали дифузії міжнародного досвіду функціонують не ізольовано, а утворюють взаємопов'язану систему: європейська інтеграція формує нормативні орієнтири; міжнародна судова практика – правозастосовні підходи; професійні мережі та юридичні компанії – організаційні моделі; освіта – людський капітал; цифровізація – технологічні рішення; науково-експертна діяльність – концептуальне обґрунтування змін. Тому для українського ринку юридичних послуг дифузію міжнародного досвіду доцільно розглядати як багатоканальний процес «поширення міжнародної ідеї, професійне сприйняття, адаптація до українських умов, нормативне та інституційне закріплення, практична імплементація.

3. Модель дифузії міжнародних правових ідей на українському ринку юридичних послуг

Для узагальнення результатів дослідження доцільно розробити авторську модель дифузії міжнародних правових ідей на українському ринку юридичних послуг, яка відображатиме не механічне запозичення зарубіжного досвіду, а послідовний процес його відбору, передачі, адаптації, інституціоналізації та практичного впровадження (табл.3). Такий підхід відповідає сучасному розумінню правової дифузії, за якого правові ідеї, норми та професійні практики при переміщенні між юрисдикціями трансформуються відповідно до особливостей приймаючого правового та інституційного середовища. Для України цей процес додатково визначається євроінтеграційними зобов'язаннями, реформуванням адвокатури, цифровізацією юридичної діяльності та умовами воєнного часу. Сучасні українські дослідження підтверджують, що зарубіжний досвід адвокатської діяльності потребує саме адаптації до національної системи, а не його прямого копіювання (Адамова, 2024: 450).

Особливістю запропонованої моделі має бути наявність зворотного зв'язку між практичною імплементацією та адаптацією. Якщо запозичена правова ідея не забезпечує очікуваного результату або вступає в суперечність із національними правовими та інституційними умовами, вона повинна переглядатися й адаптуватися. Такий механізм особливо важливий для України, оскільки цифрова трансформація юридичної професії відбувається швидше, ніж формування відповідного нормативного регулювання.

Таким чином, модель дифузії міжнародних правових ідей передбачає перетворення міжнародного досвіду на українську професійну практику через послідовне проходження шести стадій – від виникнення та трансферу ідеї до її

Таблиця 2

Основні канали дифузії міжнародного досвіду в юридичну практику України

Канал дифузії	Механізм поширення міжнародного досвіду	Основний результат для України
Європейська інтеграція	адаптація законодавства України до права та стандартів ЄС	гармонізація правового регулювання
Міжнародна судова практика	використання правових позицій міжнародних судових інституцій	зміна підходів до тлумачення та застосування права
Професійна діяльність	запозичення моделей організації адвокатури, юридичних фірм і консалтингу	модернізація юридичної практики
Міжнародна професійна співпраця	форуми, конференції, професійні мережі, партнерство юридичних компаній	поширення професійних стандартів і практик
Юридична освіта та підвищення кваліфікації	міжнародні освітні програми, стажування, обмін досвідом	формування нових компетентностей правників
Цифровізація та LegalTech	поширення цифрових платформ, AI, електронного документообігу та дистанційних сервісів	технологічна трансформація юридичних послуг

Джерело: сформовано автором на основі (Кобзєва та Зуєнко, 2025: 330; Фурса та Фурса, 2024: 56; Радейко, 2025: 911; Дурач, 2024)

Таблиця 3

Модель дифузії міжнародних правових ідей на українському ринку юридичних послуг

Етап моделі	Зміст	Основні механізми
Генерування міжнародної правової ідеї	Формування нової норми, стандарту, організаційної або професійної практики	Міжнародні організації, ЄС, іноземні держави, професійні асоціації
Трансфер ідеї в Україну	Надходження міжнародного досвіду до українського правового середовища	Євроінтеграція, міжнародні угоди, судова практика, професійні мережі, освіта
Селекція та оцінювання	Визначення відповідності запозичення українським правовим, економічним та інституційним умовам	Порівняльно-правовий аналіз, експертна оцінка, наукові дослідження
Адаптація	Модифікація міжнародної ідеї відповідно до українського законодавства та потреб ринку	Нормотворчість, професійні стандарти, локалізація технологій
Інституціоналізація	Закріплення нової практики у нормативних актах, професійних стандартах та діяльності юридичних організацій	Законодавство, рішення органів адвокатського самоврядування, стандарти професійної діяльності
Практична імплементація та зворотний зв'язок	Використання нової практики юридичними компаніями, адвокатами та іншими учасниками ринку	Юридична практика, LegalTech, професійне навчання, моніторинг результатів

Джерело: авторська розробка.

селекції, адаптації, інституціоналізації й практичного використання. Її принциповою відмінністю є поєднання міжнародного трансферу, національної адаптації та цифрової трансформації, що дозволяє врахувати специфіку сучасного українського ринку юридичних послуг. При цьому модель не є односпрямованою: отримані результати практичного впровадження повертаються до етапу адаптації, забезпечуючи її постійне вдосконалення. Саме така конструкція дає змогу перейти від простого запозичення міжнародного досвіду до формування адаптованої української моделі розвитку ринку юридичних послуг**.**

Обґрунтування напрямів подальшої адаптації міжнародного досвіду передбачає визначення найбільш релевантних для України міжнародних професійних, управлінських, етичних та цифрових практик із урахуванням особливостей національного правового й інституційного середовища. Основний акцент доцільно зробити на селективній адаптації, а не механічному запозиченні зарубіжних моделей. Пріоритетними напрямами є вдосконалення професійних та етичних стандартів, розвиток стратегічного й ризик-орієнтованого управління юридичними організаціями, підвищення якості юридичних послуг, розвиток LegalTech і штучного інтелекту, посилення кібербезпеки та захисту даних, професійне навчання, міжнародна співпраця, ESG та соціальна відповідальність. При цьому враховуються особливості українського законодавства, системи адвокатського самоврядування, нерівномірний рівень цифрової зрілості юридичних організацій та необхідність забезпечення конфіденційності й адвокатської таємниці.

4. Дифузія правових ідей крізь призму авторської навчальної програми І. Паризького

Ефективна дифузія правових ідей неможлива без реформування юридичної освіти, яка виступає головним інтелектуальним фільтром та транслятором нових доктрин. Слід наголосити, що формування цілісної теоретичної та дидактичної бази для вивчення цього сектору в Україні забезпечено завдяки одноосібній розробці автором (І. Паризьким) навчальної програми дисципліни «Ринок юридичних послуг». Дана авторська програма наразі успішно апробована та впроваджена в освітній процес ВНЗ «Національна академія управління».

У межах авторського курсу майбутні бакалаври й магістри права опановують не лише українське законодавство, а й сучасні світові тенденції розвитку юридичної професії, транскордонні практики та зарубіжні підходи до правозастосування. Окрему увагу приділено принципам англо-американської правової традиції, європейським стандартам захисту персональних даних (GDPR) та етичним аспектам використання штучного інтелекту. Такий підхід сприяє оновленню професійного мислення майбутніх юристів і поступовому подоланню стереотипів радянської правової культури, формує сприйняття юридичного ринку як важливого інституту захисту прав і забезпечення демократичних принципів.

Висновки. Проведене дослідження дозволило обґрунтувати, що дифузія міжнародних правових ідей є одним із визначальних чинників трансформації сучасного українського ринку юридичних послуг. Встановлено, що найбільш динамічним каналом сучасної дифузії стає цифрове середовище, через яке поширюються LegalTech-рішення, штучний інтелект, електронне судочинство, хмарні сервіси та нові моделі комунікації з клієнтами.

У статті запропоновано авторську модель дифузії міжнародних правових ідей на українському ринку юридичних послуг**,** яка передбачає шість взаємопов'язаних стадій: генерування міжнародної правової ідеї, її трансфер в Україну, селекцію та оцінювання, адаптацію, інституціоналізацію, а також практичну імплементацію з подальшим оцінюванням результатів. Принциповою особливістю моделі є наявність зворотного зв'язку, за допомогою якого результати практичного використання повертаються на етап адаптації та забезпечують подальше вдосконалення запозиченої практики. Така конструкція дозволяє розглядати дифузію не як односпрямований процес,

ISSN: 2307-8049 (Print)
ISSN: 2663-2799 (Online)

а як циклічний процес взаємної трансформації міжнародної ідеї та національного правового середовища.

Для оцінювання фактичного результату міжнародного впливу обґрунтовано доцільність використання інтегрального індексу імплементації міжнародних стандартів юридичних організацій, який може охоплювати правові та професійні, етичні, управлінські, клієнтоорієнтовані, цифрові, міжнародні, освітні та соціально відповідальні компоненти. Такий підхід дає можливість перейти від якісного опису міжнародного впливу до його кількісного вимірювання, порівнювати юридичні компанії та адвокатські об'єднання за рівнем імплементації міжнародних стандартів і визначати ключові фактори, що сприяють або перешкоджають їх поширенню. Відповідно, рівень міжнародної інтегрованості юридичної організації доцільно оцінювати не лише за наявністю формальних політик чи документів, а передусім за фактичним використанням відповідних стандартів у повсякденній професійній діяльності.

Визначено, що подальша адаптація міжнародного досвіду в Україні має концентруватися на розвитку професійних та етичних стандартів, удосконаленні управління юридичними організаціями, запровадженні міжнародних підходів до контролю якості, розвитку LegalTech та штучного інтелекту, посиленні кібербезпеки й захисту даних, підвищенні міжнародної та цифрової компетентності юристів, а також поширенні ESG та pro bono практик. В умовах воєнного стану додаткового значення набувають міжнародні практики управління безперервністю діяльності, кризового менеджменту, дистанційної роботи, супроводу міжнародних інвестицій, санкційного регулювання, міжнародного арбітражу та повоєнної відбудови. Таким чином, міжнародний досвід має використовуватися як ресурс модернізації українського юридичного бізнесу, але його конкретна форма повинна визначатися реальними потребами та можливостями національного ринку.

Отже, науковий внесок дослідження полягає у переосмисленні міжнародного впливу на ринок юридичних послуг через категорію дифузії правових ідей, що дозволяє поєднати нормативний, інституційний, професійний, управлінський і цифровий виміри цього процесу. Запропонований підхід створює методологічну основу для комплексного аналізу того, як міжнародні правові та професійні практики потрапляють в Україну, відбираються, адаптуються та перетворюються на елементи національної юридичної практики. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання юридичними компаніями, адвокатськими об'єднаннями, органами адвокатського самоврядування, професійними асоціаціями та суб'єктами формування державної правової політики для визначення пріоритетів міжнародної інтеграції, підвищення якості юридичних послуг і формування конкурентоспроможної, цифрової та міжнародно орієнтованої моделі українського ринку юридичних послуг.

Декларація про використання штучного інтелекту. Під час підготовки статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адамова І. Х. Зарубіжний досвід здійснення адвокатської діяльності та його адаптація до вітчизняної системи адвокатури. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2024. № 3. С.450-460. DOI: https://doi.org/10.32631/vca.2024.3.42
2. Бадзелюк П. Адвокатура в «хмарі»: нові цифрові виклики та реалії сьогодення. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. № 71. С. 333-337. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.71.56
3. Демченко С. Інформаційні технології у професійній діяльності адвоката в умовах сучасної України. Law. State. Technology. 2023. № 4. С. 37–42. DOI: 10.32782/LST/2023-4-6
4. Дурач О. А. Міжнародний досвід дистанційної організації роботи судів та можливість його імплементації в Україні. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Юридичні науки. 2024. № 10. DOI: https://doi.org/10.25313/2520-2308-2024-10-10421
5. Заборовський В. В. Щодо необхідності існування диференційованого підходу в аспекті визначення програм підвищення кваліфікації українських адвокатів в умовах цифровізації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. № 78(2). С. 326-331. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.2.52
6. Захарченко В. П. Моніторинг ринку юридичних послуг як об'єкта публічного управління в умовах повномасштабної війни в Україні. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 4(106). С. 103–108. URL: https://doi.org/10.26642/ema-2023-4(106)-103-108 (дата звернення: 20.08.2026)
7. Кобзєва Т.А., Зуєнко К.Є. Адвокатура в контексті євроінтеграції України: відповідність стандартам ЄС. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Том 3 № 4. С. 330-337. DOI https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.3.47
8. Комарницька І.І. Цифровізація та інформаційні технології у професійній діяльності адвоката в сучасних умовах. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. №6. С. 243-247. DOI https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.38
9. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. ; Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 20.08.2026).
10. Лещенко В. О. Міжнародні стандарти організації адвокатури v. українські реалії. Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє. 2022. С. 469–472. URL: https://hdl.handle.net/11300/23480 (дата звернення: 20.08.2026).
11. Лукашов Р. Стан і сучасні тенденції розвитку послуг юридичного консалтингу. Актуальні проблеми правознавства. 2024. № 1. С. 173–178. DOI: https://doi.org/10.35774/app2024.01.173
12. Оніщик Ю. В., Коваль О.М. Вплив міжнародних стандартів на правове забезпечення діяльності адвокатури України. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 9 (23). С. 34-43. URL: http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/5585 (дата звернення: 20.08.2026).
13. Паризький І. Особливості маркетингу адвокатських послуг: обмеження та можливості. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 5(1). С. 78–86. URL: https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.5-1.12 (дата звернення: 20.08.2026).
14. Паризький І. Специфіка комерціалізації послуг юридичного консалтингу в Україні. *Правова позиція*. 2020. № 4. С. 68–72. URL: https://doi.org/10.32836/2521-6473.2020-4.14 (дата звернення: 20.08.2026).

15. Паризький І. Теоретико-правові аспекти фінансового забезпечення діяльності органів нотаріату. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 6(2). С. 26–32. URL: https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.6-2.5 (дата звернення: 20.08.2026).

16. Паризький І. Ринок юридичних послуг : авторська навчальна програма дисципліни. Київ : ВНЗ «Національна академія управління», 2024. 24 с.

17. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24.08.2023 № 3341-IX. ; Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI.; Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text (дата звернення: 20.08.2026).

18. Радейко Р. Цифрова трансформація юридичної професії в Україні: стан, проблеми та перспективи правового регулювання. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2025. №47. С. 911–918. URL: https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/2042 (дата звернення: 20.08.2026).

19. Сироватченко М. Правове регулювання діяльності генеральних адвокатів у контексті євроінтеграції: виклики та можливості для України. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2024. № 2(42). С. 140–150. DOI: https://doi.org/10.23939/law2024.42.140

20. Фурса С. Я., Фурса Є. І. Цифрова економіка, цифрові технології та право (на прикладі впливу цифрових технологій на діяльність нотаріусів і виконавців). *Часопис Київського університету права*. 2024. № 4. С. 56–65. DOI: https://doi.org/10.36695/2219-5521.4.2024.8

21. Шестакова А. Є. Роль міжнародно-правових стандартів при здійсненні адвокатської діяльності. Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 11 листопада 2022 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.) ; НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2022. С. 222–224. URL: https://hdl.handle.net/11300/23284 (дата звернення: 20.08.2026).

22. Cohn M. Legal Transplants: A Theoretical Framework and a Case Study from Public Law. In: Siems M, Yap PJ, eds. *The Cambridge Handbook of Comparative Law*. Cambridge Law Handbooks. Cambridge University Press. 2024. Pp.426-452. DOI: https://doi.org/10.1017/9781108914741.025

23. Engel C., Weinshall K. Diffusion of Legal Innovations. *Annual review of law and social science*. 2022. Vol. 18. Pp. 139-153. URL: https://doi.org/10.1146/annurev-lawsocsci-050420-012835 (дата звернення: 20.08.2026).

24. Mancuso S. Lawscapes. *Int J Semiot Law.* 2024. Vol. 37, pp.1643–1663. URL: https://doi.org/10.1007/s11196-024-10149-9 (дата звернення: 20.08.2026).

25. Siems M. Why Do Legal Transplants Take Place? Legal Transplants: An Interdisciplinary Approach (Oxford, 2026; online edn, Oxford Academic, 17 Apr. 2026). URL: https://doi.org/10.1093/9780191991981.003.0004 (дата звернення: 20.08.2026).

REFERENCES:

1. Adamova, I. Kh. (2024). Zarubizhnyi dosvid zdiisnennia advokatskoi diialnosti ta yoho adaptatsiia do vitchyznianoi systemy advokatury [Foreign experience in practicing law and its adaptation to the domestic legal system]. *Visnyk Kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy – Bulletin of the Criminological Association of Ukraine*, 3, 450-460. DOI: https://doi.org/10.32631/vca.2024.3.42 [in Ukrainian].

2. Badzeliuk, P. (2022). Advokatura v «khmari»: novi tsyfrovi vyklyky ta realii sohodennia [Advocacy in the "cloud": new digital challenges and today's realities]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*. Seriia: Pravo, 71, 333-337. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.71.56 [in Ukrainian].

3. Demchenko, S. (2023). Informatsiini tekhnolohii u profesiinii diialnosti advokata v umovakh suchasnoi Ukrainy [Information technologies in the professional activities of a lawyer in modern Ukraine]. *Law. State. Technology*, 4, 37–42. DOI: 10.32782/LST/2023-4-6 [in Ukrainian].

4. Durach, O. A. (2024). Mizhnarodnyi dosvid dystantsiinoi orhanizatsii roboty sudiv ta mozhlyvist yoho implementatsii v Ukraini [International experience in remote organization of court work and the possibility of its implementation in Ukraine]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka» – International scientific journal "Internauka"*. Seriia: Yurydychni nauky, 10. DOI: https://doi.org/10.25313/2520-2308-2024-10-10421 [in Ukrainian].

5. Zaborovskyi, V. V. (2023). Shchodo neobkhidnosti isnuvannia dyferentsiiovanoho pidkhodu v aspekti vyznachennia prohram pidvyshchennia kvalifikatsii ukrainskykh advokativ v umovakh tsyfrovizatsii [Regarding the need for a differentiated approach in determining advanced training programs for Ukrainian lawyers in the context of digitalization]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*. Seriia: Pravo, 78(2), 326-331. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.2.52 [in Ukrainian].

6. Zakharchenko, V. P. (2023). Monitorynh rynku yurydychnykh posluh yak obiekta publichnoho upravlinnia v umovakh povnomasshtabnoi viiny v Ukraini [Monitoring the legal services market as an object of public administration in the context of a full-scale war in Ukraine]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia – Economics, Management and Administration*, 4(106), 103–108. Retrieved from: https://doi.org/10.26642/ema-2023-4(106)-103-108 [in Ukrainian].

7. Kobzieva, T.A., & Zuienko, K.Ye. (2025). Advokatura v konteksti yevrointehratsii Ukrainy: vidpovidnist standartam YeS [Advocacy in the context of Ukraine's European integration: compliance with EU standards]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and comparative law*, 3 (4), 330-337. DOI https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.3.47 [in Ukrainian].

8. Komarnytska, I.I. (2024). Tsyfrovizatsiia ta informatsiini tekhnolohii u profesiinii diialnosti advokata v suchasnykh umovakh [Digitalization and information technologies in the professional activities of a lawyer in modern conditions]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and comparative law*, 6, 243-247. DOI https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.38 [in Ukrainian].

9. Konstytutsiia Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR [Constitution of Ukraine: Law of Ukraine dated 28.06.1996 No. 254k/96-VR] ; Tsyvilnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 № 435-IV. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text [in Ukrainian].

10. Leshchenko, V. O. (2022). Mizhnarodni standarty orhanizatsii advokatury v. ukrainski realii [International standards of advocacy organization v. Ukrainian realities]. *Advokatura: mynule, suchasnist ta maibutnie – Advocacy: past, present and future*, 469–472. Retrieved from: https://hdl.handle.net/11300/23480 [in Ukrainian].

11. Lukashov, R. (2024). Stan i suchasni tendentsii rozvytku posluh yurydychnoho konsaltynhu [The state and current trends in the development of legal consulting services]. *Aktualni problemy pravoznavstva – Current problems of law*, 1, 173–178. DOI: https://doi.org/10.35774/app2024.01.173 [in Ukrainian].

12. Onishchyk, Yu. V., & Koval, O.M. (2023). Vplyv mizhnarodnykh standartiv na pravove zabezpechennia diialnosti advokatury Ukrainy [The impact of international standards on the legal support of the activities of the Ukrainian bar]. *Nauka i tekhnika sohodni – Science and technology today*, 9 (23), 34-43. Retrieved from: http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/5585 [in Ukrainian].

13. Paryzkyi, I. (2020). Osoblyvosti marketynhu advokatskykh posluh: obmezhennia ta mozhlyvosti [Peculiarities of marketing legal services: limitations and opportunities]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava – Scientific Bulletin of Public and Private Law*, 5(1), 78–86. Retrieved from: https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.5-1.12 [in Ukrainian].

14. Paryzkyi, I. (2020). Spetsyfika komertsializatsii posluh yurydychnoho konsaltynhu v Ukraini [Specifics of commercialization of legal consulting services in Ukraine]. *Pravova pozytsiia – Legal position*, 4, 68–72. Retrieved from: https://doi.org/10.32836/2521-6473.2020-4.14 [in Ukrainian].

15. Paryzkyi, I. (2020). Teoretyko-pravovi aspekty finansovoho zabezpechennia diialnosti orhaniv notariatu [Theoretical and legal aspects of financial support for the activities of notary bodies]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava – Scientific Bulletin of Public and Private Law*, 6(2), 26–32. Retrieved from: https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.6-2.5 [in Ukrainian].

ISSN: 2307-8049 (Print)
ISSN: 2663-2799 (Online)

16. Paryzkyi, I. (2024). Rynok yurydychnykh posluh : avtorska navchalna prohrama dystsypliny [Legal Services Market: Author's Curriculum for the Discipline]. Kyiv : VNZ «Natsionalna akademiia upravlinnia», 24. [in Ukrainian].

17. Pro pravotvorchu diialnist : Zakon Ukrainy vid 24.08.2023 № 3341-IX [On law-making activity: Law of Ukraine dated 24.08.2023 No. 3341-IX] ; Pro advokaturu ta advokatsku diialnist : Zakon Ukrainy vid 05.07.2012 № 5076-VI.; Pro notariat: Zakon Ukrainy vid 02.09.1993 № 3425-XII. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text [in Ukrainian].

18. Radeiko, R. (2025). Tsyfrova transformatsiia yurydychnoi profesii v Ukraini: stan, problemy ta perspektyvy pravovoho rehuliuvannia [Digital transformation of the legal profession in Ukraine: status, problems and prospects of legal regulation]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava – Scientific notes of Lviv University of Business and Law*, 47, 911–918. Retrieved from: https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/2042 [in Ukrainian].

19. Syrovatchenko, M. (2024). Pravove rehuliuvannia diialnosti heneralnykh advokativ u konteksti yevrointehratsii: vyklyky ta mozhlyvosti dlia Ukrainy [Legal regulation of the activities of attorneys general in the context of European integration: challenges and opportunities for Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika» – Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic"*. Seriia: Yurydychni nauky, 2(42), 140–150. DOI: https://doi.org/10.23939/law2024.42.140 [in Ukrainian].

20. Fursa, S. Ya., & Fursa, Ye. I. (2024). Tsyfrova ekonomika, tsyfrovi tekhnolohii ta pravo (na prykladi vplyvu tsyfrovykh tekhnolohii na diialnist notariusiv i vykonavtsiv) [Digital economy, digital technologies and law (using the example of the impact of digital technologies on the activities of notaries and executors)]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of the Kyiv University of Law*, 4, 56–65. DOI: https://doi.org/10.36695/2219-5521.4.2024.8 [in Ukrainian].

21. Shestakova, A. Ye. (2022). Rol mizhnarodno-pravovykh standartiv pry zdiisnenni advokatskoi diialnosti [The role of international legal standards in the practice of law]. *Advokatura: mynule, suchasnist ta maibutnie – Advocacy: past, present and future*: materialy XII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 11 lystopada 2022 r.) / redkol.:N. M. Bakaianova (hol.) ; NU «Odeska yurydychna akademiia». Odesa : Feniks, 222–224. Retrieved from: https://hdl.handle.net/11300/23284 [in Ukrainian].

22. Cohn, M. (2024). Legal Transplants: A Theoretical Framework and a Case Study from Public Law. In: Siems M, Yap PJ, eds. *The Cambridge Handbook of Comparative Law*. Cambridge Law Handbooks. Cambridge University Press, 426-452. DOI: https://doi.org/10.1017/9781108914741.025

23. Engel, C., & Weinshall, K. (2022). Diffusion of Legal Innovations. *Annual review of law and social science*, 18, 139-153. Retrieved from: https://doi.org/10.1146/annurev-lawsocsci-050420-012835

24. Mancuso, S. (2024). Lawscapes. *Int J Semiot Law*, 37, 1643–1663. Retrieved from: https://doi.org/10.1007/s11196-024-10149-9

25. Siems, M. (2026). Why Do Legal Transplants Take Place? Legal Transplants: An Interdisciplinary Approach (Oxford, 2026; online edn, Oxford Academic, 17 Apr.). Retrieved from: https://doi.org/10.1093/9780191991981.003.0004

Дата першого надходження статті до видання: 26.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 07.10.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 09.11.2026